

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (מרץ 2021)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

בתגובה לכתבה ב"הארץ" ביקש אחד הקוראים להדגיש כי רודולף שטיינר לא היה אנטישמי, אלא נלחם בה במאמרו ובהרצאותיו. "מאידך גיסא, כאשר התפרסמה יוזמת הרצל להקמת הקונגרס הציוני, הביע שטיינר ביקורת רעיונית על השאיפות הציוניות, וזאת בטענה שהיהדות והיהודים הם חלק אורגני של אירופה".¹

רוזן זיידל כתב ב"הארץ" על אינטלקטואל כורדי - ד"ר עבדאללה ג'וודת ביי - מעריצו של הרצל, שנפגש עם חוזה המדינה ושמר על הקדשה בכתב ידו. בהמשך הכתבה הוזכרו ניסיונותיו של הרצל להשיג את תמיכתם של העות'מנים ליוזמתו הציונית והמפגשים שערך עם נציגי המיעוטים האחרים של האימפריה.²

גוסטי יהושע-ברוורמן (ראשת המחלקה לקשר עם ישראלים בתפוצות בהסתדרות הציונית העולמית) טענה כי הימצאות בגבולות המדינה ביום הבחור אינה יכולה להיות קריטריון להשתתפות בבחירות, וזאת על רקע מגיפת הקורונה וחוסר היכולת של ישראלים לחזור ארצה כדי להשתתף בחגיגת הדמוקרטיה. בין היתר השתמשה הכותבת בטענה הבאה: "כשהרצל ומבשרי הציונות החלו לגבש את הרעיון השאפתני להקמת בית לאומי לעם יהודי, הם חשבו עליו כאוטופיה יהודית ודמוקרטית, ועצם ההשתתפות וההצבעה בבחירות של אזרחיות ואזרחים ביטאה, כבר אז בעיניהם, את התגשמות החלום הציוני".³

על רקע התבטאויותיו של "יו"ר "ישראל ביתנו" - הח"כ אביגדור ליברמן ("שישלח את החרדים יחד עם נתניהו על מריצה אחת למזבלה"), הופיעה ב"המודיע" כתבה שהזכירה את מערכת הבחירות של שנת תרפ"ג, כפי שתוארה ב"אלטנוילנד" של הרצל. לצד ציון העובדה שבאוטופיה הרצליאנית ניתן שוויון זכויות פוליטיות מלא לכלל תושבי המדינה (ערבים ויהודים), פורטה האפיזודה שבה הזכיר חוזה המדינה את המפלגה החדשה "...שנוסדה ע"י אדם שעלה ארצה באחרונה והקים מפלגה התובעת לבטל את זכות האזרחות - ואת זכות הבחירה - של כל מי שאינו יהודי...". בכתבה הוסבר, כי הרצל קיבל השראה בתיאור הזה מהמפלגה הגזענית והאנטישמית של הפוליטיקאי הווינאי ד"ר קארל לואגר. בסוף הכתבה חודדה האלוזיה שבין הח"כ ליברמן למנהיג המפלגה הגזענית שב"אלטנוילנד". עוד צוין, כי בזמנו לא הבחין הרצל בלאומיות הערבית, אלא התייחס

¹ בן צדוק, בנימין. לא אנטישמי. הארץ (1.3.2021), עמ' 11.

² זיידל, רוני. כל שר יקבל ממני אלפיים לירות. הארץ-תרבות וספרות (5.3.2021), עמ' 2.

³ יהושע-ברוורמן, גוסטי. הזכות של כולנו. מעריב-מגזין (18.3.2021), עמ' 2.

לאוכלוסייה הלא-יהודית של ארץ ישראל בתור "מוסלמים". בנוסף, הצטייר לכאורה גם בתור הראשון בין "המתעלמים" ממרכיבי הזהות השונים של אוכלוסיות המדינה האוטופית שתיאר.⁴

ב"הארץ" פורסם מכתב ביקורת ששלח ב-1980 חוקר היהדות גרשם שלום לא"ב יהושע בקשר לספר המאסות של האחרון - "בזכות הנורמליות". במכתב התנגד שלום לטענה שיהושע תיאר את הגולה כהפרעה נפשית ואת הצבריות החילונית וההינתקות מהגולה כתנאי להבראה. בין היתר צוטט את הקטע הבא מאת שלום: "... עם הגשמת הציונות, נחשפה הדיאלקטיקה בדברי הנבואה של הרצל: הציונות באה לחסל את הגלות מתוך קיבוץ הגלויות, אך תוך כדי כך חיזקה מגמה הפוכה שעניינה חיסול היהודים כאומה: "במקום את הגלות, חיסלה את תודעת הגלות". הציונות רוקנה אפוא את מושג הגלות מהגאולה".⁵

על רקע מגפת "הקורונה", פורסמה ב"מקום בעולם" כתבה ביוגרפית על אודות "מושיע האנושות משתי מגיפות אימות" - וולדימיר חבקין. בין היתר צוין, כי "חבקין אהד את הרעיון הציוני ואף ניסה להשתמש במוניטין שלו כדי להשיג מהסולטאן הטורקי הסכמה להקמת מחוז יהודי עצמאי בארץ ישראל. תיאודור הרצל הזמין אותו להשתתף כאורח בקונגרס הציוני, אך לא היה לו זמן לכך".⁶

ב"הארץ גלריה" סיקרו את ספרו החדש של נתן אפרתי - "אידיאולוגיה ומציאות: יהודי ארצות הברית והיישוב בשלהי התקופה העות'מנית". הספר דן ביחסים המורכבים בין מנהיגים רוחניים של יהודי ארה"ב לבין ראשי התנועה הציונית ובעזרת מקורות היסטוריים חושף את תחילת הקשר האדוק שנקרם בין יהודי ארה"ב לישראל. בין היתר צוין, כי "בעוד הממסד הרשמי של התנועה הרפורמית שלל את הציונות... היו כמה דמויות משמעותיות שבלטו בתמיכתן בהסתדרות הציונית ובחזונו של בנימין זאב הרצל".⁷

מרכז הרצל בירושלים הזמין את המבקרים לחוויה אינטראקטיבית תחת הכותרת "פסח במרכז הרצל - אין זו אגדה!". דובר ביוזמה של משרד ראש הממשלה, של המועצה הציבורית להנצחת זכרו ופועלו של בנימין זאב הרצל ושל מרכז הרצל של ההסתדרות הציונית העולמית.⁸

במסגרת שיתוף פעולה בין קק"ל למועצה אזורית גזר תיושם התוכנית שתהפוך את יער חולדה והאתרים מסביבו (כולל בית-הרצל) לאתר תיירות ש"יאפשר ליהנות מהמורשת, חקלאות, תרבות ופעילות במרחב הכפרי". במסגרת התוכנית "יארח בית הרצל תערוכות אמנים מתחלפות, שווקי איכרים ואמנים ואירועי תרבות באוויר הפתוח".⁹

⁴ בנימין, ק. הגזענות כפי שחזה הרצל. *המודיע - תוספת* (19.3.2021), עמ' 44.

⁵ אוחנה, דוד. "הצבר" החילוני שלך לא יחזיק מעמד. *הארץ - תרבות וספרות* (19.3.2021), עמ' 1-2,4.

⁶ גולדשמיד, דוד. מושיע האנושות. *מקום בעולם* (19.3.2021), עמ' 46-48.

⁷ הרצוג, יצחק. הדודים הטובים מאמריקה. *הארץ-גלריה* (26.3.2021), עמ' 60.

⁸ בלומנפלד, תהל. אנחנו לא בבית. *ידיעות אחרונות- מסלול* (29.3.2021), עמ' 4-7.

⁹ יער חולדה ובית הרצל יהפכו לאתר מורשת חקלאות ותרבות. *גורי מידע* (30.3.2021), עמ' 4.